

Nr 308.

Av herr **Samuelsson m. fl.**, *angående ändring i olika avseenden av tjänstgörings- och avlöningsförhållanden för värnpliktiga och stamanställda manskap inom försvarsväsendet.*

I sitt tal vid årets remissdebatt anförde herr Per Albin Hansson, att år 1921 nio procent av inkomsttagarna i Sverige ägde nittio procent av förmögenheten; på varje medlem av en godsägarfamilj kom 128,000 kronors, på medlemmen av statarfamiljen 16:25 kronors förmögenhet; på varje medlem av en företagarfamilj inom sågverksindustrin 44,000 kronor och på medlemmen av sågverksarbetarfamiljen 118 kronor. Dessa siffror lämnar ett orubbligt bevis för att den gamla socialistiska satsen: »arbetarklassen har inget fosterland» allt fortfarande är riktig för Sveriges vidkommande, liksom den är det för alla andra kapitalistiska stater. Ty vad säger oss dessa siffror? De talar så tydligt man gärna kan önska sig om, att produktionsmedlen och råvarukällorna: jorden, skogen, verkstäderna, fabrikerna ligger i händerna på en liten grupp av landets befolkning, medan den stora massan alltfört inte är ägare till mer än sin arbetskraft. Detta faktum är och måste vara utslagsgivande för den klassmedvetet och socialistiskt tänkande arbetarklassens inställning till frågan om det s. k. fosterlandsförsvaret. Den måste ställa sig frågan: Vad är det, som skall försvaras? Svaret är givet.

Det s. k. försvaret, i detta fall det kapitalistiska landet Sveriges militärmakt, avser att försvara den bestående ordningen. Det avser att försvara de nio procentens av inkomsttagarna nittio procent av förmögenheten och deras rätt att, emedan de är ägare till dessa nittio procent av förmögenheten, utsuga de övriga nittioen procenten av inkomsttagarna. Och som en följd härav riktar sig denna militärmakt inte bara mot de nio procenten inkomsttagares klassbröder i andra länder utan också mot de nittioen procenten inkomsttagare och de som inte ha någon inkomst alls inom det egna landet. Arbetarklassen, som är en fiende till den nuvarande samhällsordningen och kämpar för att upphäva de nio procentens parasiterande på de nittioen procenten, kan givetvis inte understödja denna militärmakt. Kampen mot det kapitalistiska samhället, mot de nio procenten, medför också kamp mot den militärmakt det skapat till sitt försvar. Därför har arbetarklassen i alla kapitalistiska länder haft och har fortfarande till sin paroll: »Inte en man, inte ett öre till den borgerliga militarismen.»

Den inställning, som ligger uttryckt i dessa ord, har alltid varit den mot utsugning och förtryck kämpande arbetarklassens. Då det socialdemokratiska partiet ännu var ett mot kapitalismen kämpande parti, bringade dess talesmän den till uttryck. De slog fast den på sina kongresser, de förde fram den i sin press och sina tal ute i landet och i riksdagen. Sedan socialdemokratin utvecklats till borgarklassens tredje parti, har den reviderat sin ståndpunkt. Dess ledare, en gång arbetarklassens banérförare, nu vad Marx så träffande kallar »labour-lieutenants of the capitalist class», predikar klassförsoning i stället för kamp. De har fått ett fosterland — taxeringskalendern bär noggsamt vittne därom — och därmed också anammat fosterlandsförsvarets idé. De söker nu vagga arbetarna till ro, avhålla dem från kampen mot militarismen genom att tala om »aldrig mera krig» och »successiv avrustning». Under tiden pågår kapprustningarna med större intensitet än någonsin, och den »successiva avrustningen» kommer till uttryck i oförändrade eller höjda militärbudgeter och ökade flottanslag. Mot borgarpartierna och de socialdemokratiska ledarna för i dag kommunisterna ensamma striden för den alltjämt riktiga parollen: »Inte en man, inte ett öre till den borgerliga militarismen.»

Medveten om, att den borgerliga militarismen kommer att bestå lika länge som det kapitalistiska samhället, med vilket den är oupplösligt förenad, och inte en dag längre eller kortare tid, ser arbetarklassen en viktig uppgift i att, samtidigt som den för kampen för det borgerliga samhällets störtande och dess militarisms förintelse, kämpa för militärmanskapets politiska och ekonomiska intressen.

I det följande skall vi anföra några av de förhållanden inom det »demokratiska» Sveriges armé och flotta, i vilka vi kräver en ändring.

Trots den omskrutna demokratin lever manskapet inom armén och flottan under förhållanden, som påminner om slaveriet och feodalismen. Det är berövat alla de mest elementära rättigheter, som tillerkännas andra medborgare. Det är utsatt för ett oerhört andligt, politiskt och ekonomiskt förtryck. Mannen i ledet är förbjuden att samlas med sina kamrater för att diskutera de förhållanden, under vilka han lever, eller politiska frågor av betydelse för honom och hans kamrater. Han kommenderas att delta i firandet av olika högtider med politisk i de flesta fall för honom motbjudande karaktär. Han får icke läsa vilken press, vilken litteratur han själv vill. Han är förbjuden att likt andra medborgare gå till aktion för förbättrande av sitt ekonomiska läge. Men för officerare och underofficerare gäller andra lagar. De får fritt organisera sig politiskt, de får fritt framföra sina politiska åsikter i tal till manskapet, för deras press och lektyr finns ingen censur, de har rätt att organisera sig och gå till kollektiv aktion för tillvaratagandet av sina ekonomiska intressen. Rätten att organisera sig ekonomiskt och politiskt, som icke förvägras någon annan grupp samhällsmedborgare, måste också tillerkännas militärmanskapet.

Utspisningen vid de flesta regementen och vid flottan är ett synnerligen sorgligt kapitel. Berättigade klagomål mot denna framföres i massor, och enda utvägen att åstadkomma en betryggande förbättring i detta förhållande är, att manskapet tillförsäkras lagligt rätt att kontrollera utspisningen. Denna lagliga rätt bör även utsträckas till att omfatta kontroll över kompanikassor, varigenom manskapet blir i tillfälle att kontrollera på vad sätt de medel användas, som frändrages deras redan förut oerhört låga dagsersättning. Manskapet bör vidare erhålla laglig rätt att kollektivt framföra klagomål rörande bespisning och andra förhållanden vid lägerplatserna, såsom beträffande hygien och dylika samt erhålla rätt att deltaga i utredningar. Dessa sistnämnda företagas ju f. n. av befälet, men hur ofta förekommer det icke, att uppkommande tvister av olika slag just gälla förhållandet mellan manskap och militär. Att under sådana förhållanden helt anförtro utredningen åt den ena parten — officerarna — måste verka parodiskt. För rättskänslans tryggnad, åtminstone i något högre grad än vad f. n. är fallet, är ett bifall till kravet på manskapets medinflytande vid utredningar en absolut förutsättning.

Krigslagarna står i skriande motsättning till talet om demokrati. Förutom det att dessa lagars stränga bestämmelser står i fullständig motsättning mot all demokrati, är det ytterst svårt att i dem finna några bestämmelser, avsedda att skydda manskapet, utan manskapet utlämnas helt åt officerskastens godtycke. Kravet på dessa lagars upphävande och den civila lagens tillämpande även på militärmanskapet är ett berättigat sådant. Nu råder det uppenbara missförhållandet, att officerare dömes av sina klassbröder och gelikar, medan manskapet dömes av sina överordnade och klassfiender, ett förhållande så uppenbart oriktigt, att någon meningsskiljaktighet om behovet av en ändring härutinnan näppeligen bör behöva befaras.

Det politiska förtryck, som borgarklassen inom armén och flottan utövar mot arbetar- och småbondeungdomen kommer även till uttryck i förbudet för manskapet att deltaga i arbetarklassens politiska organisationers arbete och befälets flitigt utnyttjade möjligheter att förbjuda manskapet deltaga i av arbetarorganisationer anordnade politiska möten. Med dessa förbud avser man, såväl som med andra liknande, politiskt isolera arbetar- och småbondepojkar i militärtröjan från deras klasskamrater för att lättare kunna förvandla dem till borgarklassens villiga verktyg. Arbetarklassen är inte villig att finna sig häri och kräver därför en ändring av dessa förhållanden.

F. n. finnes inga bestämmelser, som angiva, hur lång den dagliga tjänstetiden får vara. Även här är de värnpliktiga utlämnade åt militärbefälets godtycke med påföljd, att denna tjänstgöringstid ofta utsträcker längre än vad som med hänsyn taget till de värnpliktigas hälsa och välbefinnande kan anses lämpligt och tillrädligt. För att i detta hänseende skapa önskad och nödig trygghet måste i lag fastställas längden av den dagliga tjänstgörings-

tiden. Det framstår då såsom uppenbart, att denna tid icke bör sättas längre än arbetstiden för industriarbetare, d. v. s. 8 timmar.

I permissionsfrågan återfinner vi vidare manskapets beroende av officerrarnas godtycke. På deras nycker beror det, huruvida en värnpliktig skall erhålla den permissionsledighet som måhända är nödvändig för att han skall kunna vårda sina personliga angelägenheter. På intet annat område missbrukar väl officerskåren sin ställning, som då det gäller deras rätt att bevilja eller avslå permissionsansökningar. Det erfordras endast, att vederbörande fått en smula agg till en värnpliktig, och han kan genast genom permissionsförbud giva den misshaglige en bestraffning, som för den drabbade kännes så mycket mer tryckande, då han erhållit den utan dom och rannsaking, i de flesta fall utan att veta sig ha gjort sig skyldig till något, som kunnat motivera straffet. Det finns intet skäl, varför manskapet icke skulle äga rätt att fritt disponera sin fritid, och denna rätt bör därför i lag tillförsäkras honom.

De kommenderingar av manskap, som förekommer till kyrkoparader, deltagande i korum och liknande tillställningar, äro ur flera synpunkter fördömliga. Manskapet tvingas, oberoende av trosbekännelse eller frånvaro av sådan, att deltaga i en akt och åhöra en förkunnelse som ofta förefaller mången motbjudande även av estetiska skäl. Härtill kommer, att dessa kommenderingar äger rum på helgdagar, alltså den enda dag i veckan, när den värnpliktige kan få ägna sig åt sig själv och erhålla en välbehörlig fridag. Genom laga bestämmelser bör förhindras, att, såsom nu ofta förefaller, personer ådömes straff för att de vägrat begå en »gudstjänst», som förefaller dem motbjudande och strider mot deras åskådning.

Honnörsplikten, d. v. s. skyldighet att giva överordnad »hederstecken» är icke blott en för manskapet förnedrande skyldighet, utan återspeglar bjärt den kadaverdisciplin, som är rådande inom den svenska borgerliga militarismen. Att göra »hederstecken» åt personer, som man aldrig har sett, icke har någon anledning att hysa aktning för eller kanske rent av har starka skäl till ovilja emot, måste förefalla icke endast de, som göra detta »heders-tecken», utan även de som mottaga det, i vetskap om att det sker på befallning, motbjudande. Härtill kommer vidare, att en anmälan om uraktlåtande att fullgöra detta åläggande renderar de värnpliktiga straff, ett förhållande, som ofta utnyttjas av befäl, när de få lust att trakassera en eller annan värnpliktig.

Militärmanskapets möjligheter att delta i firandet av sin klass internationella högtidsdag är f. n. avhängig av herrar officerares godtycke. De regementschefer, som kommenderar militärmanskapet att deltaga i firandet av borgarklassens högtidsdagar, den svenska flaggans dag och Gustav Adolfsdagen, spar sig sällan någon möda, när det gäller att förhindra arbetar- och småbondepojkarna att deltaga i sin klass firande av första maj. Militär-

manskapets rätt att tillsammans med sina klassbröder deltaga i firandet av denna dag måste fastslås i lag.

Trots allt reformerande finns det fortfarande inga bestämmelser, enligt vilka militärbefälet och andra myndighetspersoner icke får kommendera eller rekvirera militär till ingripande i konflikter mellan arbetare och arbetsköpare. Värnpliktslagen giver konungen rätt, att, »då rikets försvar eller dess säkerhet eljest det kräver, efter statsrådets hörande, inkalla beväringens första uppbåd». Denna bestämmelse är så formulerad, att den tillåter, att värnpliktiga arbetarungdomar i en konflikt mellan klasserna, d. v. s. i en konflikt mellan arbetarklassen och den bestående ordningen kommenderas ut mot sina klasskamrater. Om man likt herrar socialdemokrater är av motsatt uppfattning, måste man dock konstatera, att det är en brist, att värnpliktslagen inte innehåller några bestämmelser om huruvida de sin värnplikt fullgörande värnpliktiga och stammanskapet får kommenderas ut till ingripande i klasstrider eller ej. Vidare finnes inga bestämmelser, vilka förhindra s. k. samvetsömmas eller militärarbetares utkommendering som blockadbrytare i en konflikt, där staten uppträder som arbetsköpare. Sådana utkommenderingar har förekommit och kunna i fortsättningen förekomma. Det är ett allmänt arbetarintresse att söka förhindra dem.

De krav, rörande militärmanskapets rättigheter, vi framlägga för riksdagen kunna sammanfattas i följande punkter:

1) Militärmanskapet äger rätt att inom förläggningsområdet (kasernen, bivacken, fartyget) bilda de organisationer de anse erforderliga för tillvaratagandet av sina ekonomiska, politiska och övriga intressen. Det åligger vederbörande befäl att till dessa organisationers förfogande ställa erforderliga lokaler inom förläggningsområdet.

2) Manskapets organisation äger att välja förtroendemän för kontroll av utspisning, kompanikassor och för framförande av önske- och klagomål. Organisationens förtroendemän äger vidare rätt att deltaga i utredningar beträffande klagomål, disciplinbrott och övriga frågor, i vilka utredningar manskapat har intressen att bevaka.

3) De särskilda lagar, som nu gälla för krigsmakten, avskaffas, och mål rörande de värnpliktiga hänföras till civil domstol.

4) Allt militärmanskap äger rätt, att deltaga i arbetarklassens fackliga och politiska organisationers arbete, möten och demonstrationer.

5) Den dagliga tjänstetiden får i fredstid icke överstiga 8 timmar per dygn, eller 48 timmar pr helgfri vecka. Då nattövning förekommer, skall motsvarande ledighet erhållas i nästföregående eller nästefterföljande tjänstgöringsdag.

6) Manskapat äger rätt att efter tjänstetidens slut för dagen fritt disponera sin fritid, utan att därför erfordras särskilt tillstånd för permission till kl. 24. Samma gäller nattpermission vid sön- och helgdagar.

7) Befäl äger icke rätt att kommendera manskap till deltagande i religiösa möten, gudstjänster, korum eller beredskap, utan att vederbörande giver sitt samtycke därtill.

8) De hittills gällande bestämmelser om skyldighet för manskap att giva överordnad hederstecken (hälsning, honnör) avskaffas.

9) 1 maj är allmän fridag för allt militärmanskap.

10) Militärbefäl äger icke rätt kommendera manskap till utförandet av blockerat arbete. Ej heller får manskap kommenderas ingripa mot arbetarklassen vid demonstrationer, strejker eller andra konflikter mellan klasserna.

Dessutom vilja vi beträffande de värnpliktiga anföra följande:

Dessa tvingas i de flesta fall mot sin egen vilja att fullgöra sin s. k. värnplikt. De berövas under flera månaders tid sin inkomst och har under denna tid icke möjlighet att öva tillsyn över sina tillhörigheter så som de skulle önska, då ju militärförläggningen mestadels är långt avlägsen från vederbörande hemort. Tjänstledighet är det vanligen förenat med stora svårigheter att utverka, varjämte resekostnader till och från hemorten bereder oöverkomliga hinder. Rätten till minst tre veckors sammanhängande tjänstledighet med utbetalande av full dagavlöning och portionsersättning samt fria resor till och från hemorten förefaller oss vara ett synnerligen rimligt krav, vars tillfredsställande icke borde möta något hinder.

Vistelsen vid militärförläggningarna medför ovillkorligen för de värnpliktiga ekonomiska uppoffringar, som icke ens tillnärmelsevis kompenseras med lön som för närvarande utgår. Är de värnpliktiga dessutom försörjningspliktiga, får de, som förutom honom själv är beroende av hans inkomst, ofta lida nöd genom att inkomsten berövats honom. För att i någon mån kompensera de värnpliktiga för deras förluster bör dagavlöningen höjas till minst det dubbla mot nu utgående, varjämte familjetillägget för försörjningspliktiga värnpliktige bestämmes till minst 50 procent av deras genomsnittsinkomst per månad.

Utom i förut påtalade hänseende gör de värnpliktiga ofta förluster genom att den företagare, hos vilken han var anställd vid tiden för inryckningen, under hans bortovaro anställt annan arbetskraft och efter värnpliktstjänstgöringens slut icke anser sig kunna återtaga honom i arbetet. Ett förhållande som är dubbelt kännbart under nu rådande stora arbetslöshet speciellt bland ungdomen. I berörda förhållande bör de värnpliktigas rätt värnas genom lagstadgad skyldighet för den arbetsgivare, hos vilken han var anställd vid tiden för inryckningen, att efter värnpliktstjänstgöringens slut återtaga honom i arbetet för en tid av minst sex månader eller betala avtalsenlig lön för samma tid.

Vi kräva alltså:

1) Rätt för de värnpliktiga till minst tre veckors sammanhängande tjänstledighet med utbetalande av dagavlöning och portionspenningar samt fria

resor till och från hemorten efter två månaders tjänstetid. Tjänstledigheten inräknas i tjänstetiden.

2) Dagavlöningshöjande till en krona per dag vid tjänstgöring på förlägningsorten och en krona och femtio öre vid tjänstgöring i fält och till sjöss.

3) Familjetillägget för försörjningspliktig värnpliktig bestämmes till minst 50 procent av deras genomsnittsinkomst pr månad. Var den värnpliktige vid inryckningen arbetslös, skall försörjningsbidraget utbetalas efter genomsnittsinkomsten i det fack, där den värnpliktige senast arbetade.

4) Lagstadgad skyldighet för den företagare, hos vilken den värnpliktige vid tiden för inryckningen var anställd, att efter värnpliktstjänstgöringens slut återtaga honom i arbete för en tid av minst sex månader eller utbetalas avtalsenlig lön för samma tid.

5) Rätt för värnpliktig, att, om han så önskar, fullgöra sin värnplikt å den förlägningsort, som är belägen närmast hans hemort.

Då de villkor, under vilka det stamanställda manskapet lever, är likartade och i vissa fall ännu sämre än de förhållanden, som råda beträffande de värnpliktiga, framställa vi, med åberopande av vad ovan anförts, följande krav.

1) Rätt för de stamanställda till minst en månads tjänstledighet med utbetalande av full lön, portionspengar samt fria resor till och från hemorten efter varje sex månaders tjänstgöring. Tjänstledigheten inräknas i tjänstetiden.

2) Ändring av systemet för officerskårens rekrytering, så att officerskåren rekryteras bland det stamanställda manskapet och underofficerarna. Kostnaden för officersutbildningen bestrides av staten.

3) Intet löneavdrag vid långvarig sjukdom.

4) Rätt att anföra besvär i regements- (kår) chefs resp. marin- och arméförvaltnings beslut i löne- och tjänstetidsfrågor.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställa vi,

att riksdagen måtte i skrivelse till regeringen hemställa, att regeringen måtte verkställa utredning och för riksdagen framlägga förslag i frågan.

Stockholm den 21 januari 1928.

Rob. Samuelsson.

V. Herou.

Aug. Spångberg.

J. P. Dahlén.

